

ԱՆՕՐԻՆԱԿԱՆ ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՕԲՅԵԿՏԻՎ ԿՈՂՄԸ ԲՆՈՒԹԱԳՐՈՂ ՈՐՈՇ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Նարեկ Հարությունյան

ԵՊՀ քրեական իրավունքի ամբիոնի հայցորդ,
ՀՀ քննչական կոմիտեի Երևան քաղաքի քննչական վարչության
Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների քննչական
առաջին բաժնի քննիչ, երրորդ դասի խորհրդական
narek.har.v@gmail.com
ORCID - 0009-0002-6126-6673

Համառոտագիր: Հոդվածում ուսումնասիրվում են Հայաստանի Հանրապետության քրեական գործող (նոր) օրենսգրքի հոդված 470-ով նախատեսված հանցագործության, այսինքն՝ անօրինական միգրացիայի կազմակերպման օբյեկտիվ կողմը բնութագրող առանձնահատկությունները:

Այդ կապակցությամբ հոդվածում քննարկվում են արդիական մի շարք հարցեր, որոնք կապված են Հայաստանի Հանրապետության տարածք մուտք գործելու, Հայաստանի Հանրապետությունում բնակվելու, Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տեղաշարժվելու (տարանցման), ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետությունից ելք գործելու՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգի առանձնահատկությունների հետ: Տվյալ համատեքստում, մասնավորապես, հեղինակի կողմից վերլուծության են ենթարկվել ՀՀ օրենսդրության առավել հավանական և հաճախ հանդիպող այն խախտումները, որոնց վերաբերյալ հստակ պատկերացում ձևավորելը կարող է էական նշանակություն ունենալ հանցավոր վարքագծի քննարկվող դրսևորման քրեաիրավական պատշաճ որակման համար:

Իրականացված հետազոտության արդյունքում սույն հոդվածի հեղինակը հիմնավորել է, որ քննարկվող հանցագործության օբյեկտիվ կողմն արտահայտվում է միգրացիայի ապօրինի համապատասխան դրսևորումները կազմակերպելու մեջ: Ընդ որում, կազմակերպողն այդ գործընթացի անմիջական մասնակից չի հանդիսանում: ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով նախատեսված հանցագործության սուբյեկտը նպաստում է դրան, ապահովում այն, պայմաններ ստեղծում դրա համար՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով կամ կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով:

Բանալի բառեր - քրեական օրենսգիրք; հանցագործության օբյեկտիվ հատկանիշներ; հանցագործության օբյեկտիվ կողմ; հանցագործությունների որակում; միգրացիա; անօրինական միգրացիա; անօրինական միգրացիայի կազմակերպում:

Հոդվածը նվիրված է անօրինական միգրացիայի կազմակերպման հիմնախնդիրներին: Հաշվի առնելով անօրինական միգրացիայի ծավալները՝ այսօր խիստ արդիական է կանխարգելման ուղղությամբ տարվող հետազոտությունները: Հոդվածում իրականացվել է հանցակազմի օբյեկտիվ կողմի հատկանիշների մանրամասն վերլուծություն, անդրադարձ է կատարվել հանցանքի կատարման եղանակներին, դրանց դրսևորման առանձնահատկություններին:

Հողվածի շրջանակներում քննարկվում է անօրինական միգրացիա կազմակերպողին՝ որպես հանցանքը կատարող դիտարկման հարցը:

Անօրինական միգրացիայի կազմակերպման օբյեկտիվ կողմի հատկանիշները նկարագրված են ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 470-ում, որի 1-ին մասի դրույթներին համապատասխան՝ այն բնութագրվում է՝

– **օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի** մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը) **կազմակերպելով**, որը կատարվել է մուտքի, գտնվելու կամ տարանցման համար օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով, կամ

– **օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի** Հայաստանի Հանրապետություն մուտքի, Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվելու կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար **կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով**:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի դրույթներին համապատասխան՝ անօրինական միգրացիայի կազմակերպման օբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է **անձի** (անկախ քաղաքացիությունից կամ այն ունենալուց)

– Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պետություն մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը **կազմակերպելով**, որը կատարվել է ելքի, մուտքի կամ գտնվելու համար օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով, կամ

– Հայաստանի Հանրապետությունից ելքի, օտարերկրյա պետություն մուտքի կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելու պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար **կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով**:

Ընդ որում, քննարկվող հոդվածի նշված երկու մասերի պարագայում էլ նախատեսված է նույնական սանկցիա՝ «պատժվում է տուգանքով՝ քսանապատիկից քառասնապատիկի չափով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով»: Այդ առումով հարկ է նշել, որ օրենքը, մեր կարծիքով, անիմաստ գերծանրաբեռնվել է:

Բանն այն է, որ ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ի 1-ին և 2-րդ մասերով, ըստ էության, նախատեսված են հանցագործության օբյեկտիվ կողմը բնութագրող գրեթե նույն արարքները: Տարբերությունն այն է, որ մի դեպքում խոսքը **օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի մուտքը** Հայաստանի Հանրապետություն, **Հայաստանի Հանրապետությունում** նրա գտնվելը կամ **Հայաստանի Հանրապետության տարածքով** տարանցումը (տեղափոխումը) **կազմակերպելու** մասին է, իսկ մյուսում՝ **անձի** (անկախ քաղաքացիությունից կամ այն ունենալուց)՝ Հայաստանի Հանրապետությունից **ելքը**, **օտարերկրյա պետություն** մուտքը կամ **օտարերկրյա պետությունում** գտնվելը **կազմակերպելու**: Ի դեպ, նշված երկու դեպքերում էլ արարքը բնութագրվում է **շահադիտական նպատակով** և մուտքի (ելքի), գտնվելու կամ տարանցման համար օրենսդրությամբ **սահմանված կարգը խախտելով**, կամ մուտքի (ելքի), գտնվելու կամ տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար **կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով**:

Միևնույն ժամանակ, քր. օր.-ի հոդված 470-ի նշված երկու մասերի առանձնացումը միանշանակ իմաստավորված կլիներ, եթե վերը նկարագրված արարքներից որևէ մեկի համար առավել խիստ պատասխանատվություն նախատեսվեր: Օրինակ՝ եթե հիմնավորվեր, որ անձի (անկախ քաղաքացիությունից կամ այն ունենալուց)՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պետություն մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը կազմակերպելն առավել վտանգավոր հանցագործություն է, քան օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունե-

ցող անձի մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը) կազմակերպելը, և դրա համար առավել խիստ պատասխանատվություն սահմանվել: Մեր կարծիքով, սակայն, նման անհրաժեշտությունը բացակայում է:

Հետևաբար, օրենսդրական տեխնիկայի տեսանկյունից ՀՀ քրեական օրենսգրքի բննարկվող հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված արարքներն առավել նպատակահարմար է միավորել մեկ մասում, հետևյալ բովանդակությամբ՝ «1. Օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը) կամ անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պետություն մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը շահադիտական նպատակով կազմակերպելը, որը կատարվել է մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման համար օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով, կամ մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով՝ (...):»:

Այսպիսով, ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով նախատեսված հանցագործության օբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է ակտիվ վարքագծով՝ ապօրինի **գործողություններով**, որոնք ուղղված են օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը) կամ անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պետություն նրա մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը կազմակերպելուն: Այն, ինչպես արդեն նշվել է, կարող է կատարվել մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման համար օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով, կամ մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով:

Վերը նշված ապօրինի գործողությունների էությունը բացահայտելու նպատակով նախ և առաջ անհրաժեշտ է անդրադառնալ երկիր մուտքի, երկրից ելքի, երկրում գտնվելու կամ երկրի տարածքով տարանցման համար օրենսդրությամբ սահմանված կարգի առանձնահատկությունների բննարկմանը:

Մասնավորապես, օտարերկրացիների՝ Հայաստանի Հանրապետություն մուտք գործելու, Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվելու և բնակվելու, Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցիկ երթևեկելու, Հայաստանի Հանրապետությունից ելքի, ինչպես նաև օտարերկրացիների հետ կապված այլ հարաբերությունները կարգավորվում են «Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ 2006 թվականի դեկտեմբերի 25-ի օրենքով: Վերջինիս հոդված 2-ի համաձայն՝ «**օտարերկրացիներ**» հասկացության մեջ ներառվում են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի չհամարվող ինչպես այն անձինք, որոնք ունեն այլ պետության քաղաքացիություն (օտարերկրյա քաղաքացիներ), այնպես էլ՝ որոնք չունեն որևէ պետության քաղաքացիություն (քաղաքացիություն չունեցող անձինք): Նույն օրենքի հոդված 6-ի համաձայն՝

«1. Օտարերկրացիները մուտք են գործում Հայաստանի Հանրապետություն պետական սահմանի անցման կետերով՝ վավերական անձնագրի առկայության, մուտքի վիզայի կամ կացության կարգավիճակը հավաստող փաստաթղթի հիման վրա և սահմանային հսկողություն իրականացնող Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմնի թույլտվության դեպքում, եթե այլ կարգ նախատեսված չէ սույն օրենքով կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

2. Մինչև 18 տարեկան օտարերկրացիները կարող են մուտք գործել Հայաստանի Հանրապետություն իրենց ծնողների, ծնողներից որևէ մեկի, այլ օրինական ներկայացուցչի կամ ուղեկցողի հետ միասին կամ միայնակ, եթե նրանք գալիս են Հայաստանի Հանրապետություն իրենց ծնողների, ծնողներից որևէ մեկի, այլ օրինական ներկայացուցչի մոտ կամ ընդունող կազմակերպություն:

3. Առանց անձնագրի, դրան փոխարինող փաստաթղթի կամ անվավեր անձնագրով Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի անցման կետ ժամանած կամ Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի անցման կետում մուտքի վիզայի մերժում ստացած կամ սահմանային հսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից մուտքի թույլտվություն չստացած օտարերկրացիների մուտքը չի թույլատրվում Հայաստանի Հանրապետության տարածք, և հնարավորության դեպքում նրանք անմիջապես վերադարձվում են իրենց ծագման պետություն կամ այն պետություն, որտեղից ժամանել են, նույն փոխադրողի տրանսպորտային միջոցով, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրանք Հայաստան են ժամանել ապաստանի իրավունք հայցելու նպատակով:

4. Սույն հոդվածի երրորդ մասում նշված օտարերկրացիների սեփական միջոցների բացակայության դեպքում նրանց վերադարձի ծախսերը միջազգային պայմանագրերով սահմանված կարգով կատարում են փոխադրողները, որոնք իրականացրել են այդ օտարերկրացիների փոխադրումը Հայաստանի Հանրապետություն, կամ Հայաստանի Հանրապետությունը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով:

5. Սույն հոդվածի 3-րդ մասում նշված անձանց՝ պետական սահմանի անցման կետում մուտքի վիզայի տրամադրման, Հայաստանի Հանրապետությունից ելքի, Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցիկ երթևեկման, ինչպես նաև այն պետությունների քաղաքացիների, որոնց համար սահմանված է Հայաստանի Հանրապետություն ժամանելու առանց մուտքի վիզայի ռեժիմ, անձնագրերում հատուկ նշում կատարելու հետ կապված՝ սույն օրենքով նախատեսված գործառնություններն իրականացնում են ազգային անվտանգության մարմինները:

6. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված գործառնություններն ազգային անվտանգության մարմինն իրականացնում է սույն օրենքին, «Պետական սահմանի մասին», «Ոստիկանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքներին և այլ իրավական ակտերին համապատասխան:

7. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված գործառնության իրականացմանն առնչվող առանձին հարցեր կարող են կարգավորվել Կառավարության որոշմամբ»:

Հայաստանի Հանրապետությունից օտարերկրացիների ելքի հետ կապված իրավակարգավորումները նախատեսված են նույն օրենքի հոդված 12-ով, որի համաձայն՝

«1. Օտարերկրացիները Հայաստանի Հանրապետությունից կարող են դուրս գալ վավերական անձնագրի և մինչև դուրս գալու պահը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում նրանց օրինական գտնվելը կամ բնակվելը հավաստող վավերական փաստաթղթի առկայության դեպքում, եթե այլ կարգ նախատեսված չէ օրենքով կամ միջազգային պայմանագրերով:

2. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով վարչական պատասխանատվության ենթարկված օտարերկրացին առանց վավերական անձնագրի և մինչև Հայաստանի Հանրապետությունից դուրս գալու պահը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օրինական գտնվելը կամ բնակվելը հավաստող վավերական փաստաթղթի կարող է դուրս գալ Հայաստանի Հանրապետության տարածքից տուգանքի վճարման մասին անդորրագիրը (տուգանքի վճարումը հավաստող այլ փաստաթուղթը) սահմանային հսկողության մարմնին ներկայացնելու դեպքում:

3. Հայաստանի Հանրապետությունից օտարերկրացու ելքն արգելվում է, եթե օրենքով սահմանված կարգով՝

ա) նրա նկատմամբ նշանակվել է այնպիսի պատիժ, որի կրումը հնարավոր է միայն Հայաստանի Հանրապետությունում մինչև պատիժը կրելու ժամկետի ավարտը կամ պատիժը կրելուց օրենքով սահմանված կարգով ազատվելը.

բ) նրա նկատմամբ հարուցված է քրեական հետապնդում, և որպես խափանման միջոց է ընտրվել բացակայելու արգելքը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ վարույթն իրականացնող մարմինը տվյալ անձին Հայաստանի Հանրապետությունից ելքի գրավոր թույլտվություն է տվել:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասում նշված անձանց մասին տվյալները անհապաղ փոխանցվում են Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության բնագավառում լիազորված պետական կառավարման մարմնին՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով:

Այն դեպքում, երբ վերանում են հանգամանքները, որոնց ուժով արգելվել է օտարերկրացու ելքը Հայաստանի Հանրապետությունից, իրավասու մարմինը կամ պաշտոնատար անձը պարտավոր է անմիջապես տեղեկացնել Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության բնագավառում լիազորված պետական կառավարման մարմնին»:

Հայաստանի Հանրապետությունում օտարերկրացիների գտնվելու ժամկետի վերաբերյալ իրավակարգավորումները նախատեսված են «Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 7-ով, որի համաձայն՝ այն պետությունների քաղաքացիները, որոնց համար սահմանված է Հայաստանի Հանրապետություն ժամանելու առանց մուտքի վիզայի ռեժիմ, Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կարող են մնալ առավելագույնը 180 օր ժամկետով՝ մեկ տարվա ընթացքում, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ ժամկետ սահմանված չէ: Նշված օտարերկրացիների անձնագրում հատուկ նշում է կատարվում նրանց՝ Հայաստանի Հանրապետություն ժամանման անսաթվի վերաբերյալ՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցիկ երթևեկելու կարգն ու պայմանները սահմանված են նշված օրենքի հոդված 13-ով, որում նախատեսված կարգավորումներին համապատասխան՝

«1. Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցիկ երթևեկություն է համարվում որևէ պետությունից Հայաստանի Հանրապետության տարածքով օդային կամ ցամաքային տրանսպորտի միջոցներով դեպի երրորդ պետություն օտարերկրացիների երթևեկությունը:

2. Տարանցիկ երթևեկության դեպքում օտարերկրացիները ներկայացնում են դեպի երրորդ երկիր ուղետոմսեր կամ երրորդ երկրի մուտքի վիզա և կարող են մնալ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում 72 ժամից ոչ ավել, բացառությամբ արտակարգ իրավիճակների դեպքերի: Հայաստանի Հանրապետության ցամաքային սահմանով երրորդ երկիր տարանցիկ երթևեկող օտարերկրացիները կարող են տարանցիկ վիզա ստանալ նաև առանց դեպի երրորդ երկիր ուղետոմսեր կամ երրորդ երկրի մուտքի վիզա ներկայացնելու:

3. Եթե օտարերկրացին գտնվում է տարանցիկ գոտում և չի մտնելու Հայաստանի Հանրապետության տարածք, ապա նա կարող է գտնվել տարանցիկ գոտում 48 ժամից ոչ ավել, բացառությամբ արտակարգ իրավիճակների դեպքերի»:

Հարկ է նշել նաև, որ «Պետական սահմանի մասին» ՀՀ 2001 թվականի նոյեմբերի 20-ի օրենքի հոդված 10-ի համաձայն՝ երկաթուղային, ավտոմոբիլային, օդային և այլ հաղորդակցությունը պետական սահմանով իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած անցման կետերում՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանն ու Հայաստանի Հանրապետության մի-

ջազգային պայմանագրերին համապատասխան: Պետական սահմանի անցման կետերում ստեղծվում են սահմանապահ զորքերի հսկիչ-անցագրային կետեր:

Նույն օրենքի հոդված 11-ի համաձայն՝ պետական սահմանով՝ անձանց, տրանսպորտային միջոցների, կենդանիների, բեռների և այլ գույքի բացթողնումը Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած անցման կետերով իրականացնում են սահմանապահ զորքերի զինծառայողները՝ անձանց Հայաստանի Հանրապետություն մուտք գործելու կամ Հայաստանի Հանրապետությունից մեկնելու՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված համապատասխան փաստաթղթերի առկայության դեպքում: Անձանց, տրանսպորտային միջոցների, կենդանիների, բեռների և այլ գույքի բացթողնումը պետական սահմանով իրականացվում է ՀՀ միջազգային պայմանագրերին և իրավական ակտերին համապատասխան: ՀՀ կառավարությունը կարող է սահմանել անձանց և տրանսպորտային միջոցների՝ պետական սահմանով բացթողնման պարզեցված կարգ:

Միևնույն ժամանակ, «ՀՀ պետական սահմանի անցման կետերում պետական լիազորված մարմինների գործառույթների իրականացման կարգը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 24.03.1998 թ.-ի թիվ 200 որոշման (կետեր 2, 5, 7, 10) համաձայն՝

1. ՀՀ քաղաքացին սահմանային վերահսկողությանը ներկայացնում է՝

– ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը, ՀՀ քաղաքացու կենսաչափական անձնագիրը, ՀՀ դիվանագիտական անձնագիրը կամ ՀՀ վերադարձի վկայականը:

– ՀՀ երկքաղաքացին ներկայացնում է ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը կամ այլ պետության անձնագիրը, որի քաղաքացին է հանդիսանում:

2. Օտարերկրացին ներկայացնում է՝

– քաղաքացիության երկրի անձնագիրը կամ դրան փոխարինող փաստաթուղթը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև ՀՀ տարածքում նրա օրինական գտնվելը կամ բնակվելը հավաստող վավերական փաստաթուղթը:

3. Ծառայողական, դիվանագիտական և պաշտոնական անձնագիր կրող օտարերկրյա քաղաքացին ներկայացնում է՝

– քաղաքացիության երկրի ծառայողական, դիվանագիտական կամ պաշտոնական անձնագիրը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև օտարերկրյա պետություններում ՀՀ դիվանագիտական մարմինների կամ հյուպատոսական հիմնարկների կողմից տրված համապատասխան տեսակի ՀՀ մուտքի վիզան: Վերը նշված կատեգորիայի անձինք կարող են մուտք գործել ՀՀ տարածք նաև ՀՀ ԱԳՆ-ից ստացված նամակի հիման վրա:

4. Օտարերկրյա անչափահաս քաղաքացին ներկայացնում է՝

– քաղաքացիության երկրի անձնագիրը կամ դրան փոխարինող փաստաթուղթը և մուտք է գործում Հայաստանի Հանրապետություն ծնողների, ծնողներից մեկի, օրինական ներկայացուցչի կամ ուղեկցողի հետ միասին կամ միայնակ, եթե նա գալիս է ծնողների, ծնողներից մեկի, օրինական ներկայացուցչի մոտ կամ ընդունող կազմակերպություն:

5. Քաղաքացիություն չունեցող անձը կամ օտարերկրյա պետության կողմից փախստականի կարգավիճակ ստացած անձը ներկայացնում է՝

– ճանփորդական փաստաթուղթը, ինչպես նաև ՀՀ տարածքում իր օրինական գտնվելը կամ բնակվելը հավաստող վավերական փաստաթուղթը:

6. Հայաստանի Հանրապետության կողմից փախստականի կարգավիճակ ստացած անձը ներկայացնում է՝

– ՀՀ կառավարության կողմից տրված ճանփորդական փաստաթուղթ:

Այսպիսով, օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը) կամ անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պե-

տություն մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը ապօրինի կհամարվի, եթե խախտվեն վերը ներկայացված իրավակարգավորումներով սահմանված կարգը կամ պայմանները: Օրինակ, եթե օտարերկրացին մուտք գործի Հայաստանի Հանրապետություն՝ շրջանցելով պետական սահմանի անցման կետերը կամ անվավեր անձնագրով կամ առանց մուտքի վիզայի կամ կացության կարգավիճակը հավաստող փաստաթղթի և այլն: Հետևաբար, նման դեպքերում օտարերկրացու մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը), ինչպես նաև անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պետություն մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը կազմակերպելը, համապատասխան այլ հատկանիշների առկայության պարագայում պատասխանատվություն կառաջացնի ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով:

Միևնույն ժամանակ, ինչպես արդեն նշվել է, քննարկվող հանցագործության օբյեկտիվ կողմն արտահայտվում է միգրացիայի վերը նշված ապօրինի դրսևորումները **կազմակերպելու** մեջ: Ընդ որում, կազմակերպողն այդ գործընթացի անմիջական մասնակից չի հանդիսանում: Այսինքն, Հայաստանի Հանրապետություն մուտք են գործում, Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվում կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տեղափոխվում են կամ՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելք կամ օտարերկրյա պետություն մուտք են գործում կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվում են այլ անձինք: ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով նախատեսված հանցագործության սուբյեկտը նպաստում է դրան, ապահովում այն, պայմաններ ստեղծում դրա համար՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով:

Այսպիսով, անօրինական միգրացիայի կազմակերպման գործընթացի վերլուծությունը թույլ է տալիս առանձնացնել դրա բովանդակությունը կազմող գործողությունների երկու ենթահամակարգ՝ 1) բուն անօրինական միգրացիան և 2) այն կազմակերպելը: Ընդ որում, այդ կապակցությամբ անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ դրանք մեկ ընդհանուր համակարգի (անօրինական միգրացիայի կազմակերպման) համակցված և սերտորեն փոխկապակցված բաղկացուցիչ մասեր են¹:

Կազմակերպել ասելով՝ ընդհանուր առմամբ պետք է հասկանալ որևէ նպատակի համար կամ գաղափարի շուրջ համախմբելը, միավորելը, կազմավորելը, որևէ բան ստեղծելը, հիմնելը, հիմնադրելը, ձևավորելը, նախաձեռնելը, նախապատրաստելը, ձեռնարկելը, կարգավորելը, կանոնակարգելը, ղեկավարելը, ավարտված վիճակի հասցնելը²: Հետևաբար, ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով նախատեսված հանցակազմի իմաստով, անօրինական միգրացիա կազմակերպելը հարկ է հասկանալ ավելի լայն իմաստով, քան հանցագործություն կազմակերպելն է:

Մասնավորապես, ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 46-ի 5-րդ մասի համաձայն՝ «Կազմակերպիչ է համարվում այն անձը, որը կազմակերպել կամ ղեկավարել է հանցանքի կատարումը: Կազմակերպիչ է համարվում նաև այն անձը, որը դրդել է մեկ ուրիշին կազմակերպելու կամ ղեկավարելու հանցանքի կատարումը: Կազմակերպիչ է համարվում նաև այն անձը, որը հանցանքը կազմակերպել կամ ղեկավարել է այնպիսի անձի միջոցով, որն օրենքի ուժով ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության կամ գործել է անզգուշությամբ»: Ընդ որում, անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ անօրինական միգրացիան ինքնին հանցագործություն չէ, բացառությամբ այն դեպքերի,

¹ Տե՛ս *Фоменко, Д.Д.* К вопросу об объекте и объективной стороне организации незаконной миграции // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. 2022. № 10, էջ 140:

² Տե՛ս նաև՝ Արդի հայերենի բացատրական բառարան / *Էդուարդ Բազրատի Սիլայան*: Երևան, «Հայաստան» հրատ., 1976: Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան: Երևան, «Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն», 1969: Հայոց լեզվի հոմանիշների բացատրական բառարան / *Աշոտ Մուրադի Մուքիսայան*: Երևան, «Երևանի պետական համալսարան», 2009:

երբ առկա են պետական սահմանն ապօրինի հատելու հանցակազմի հատկանիշները (ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 469)¹: Ուստի, քննարկվող հանցագործության իմաստով հարկ է խոսել ոչ թե հանցագործության կազմակերպչի՝ որպես հանցակցի, այլ անօրինական միգրացիա կազմակերպողի՝ որպես հանցանքը կատարողի մասին:

Ըստ այդմ, **անօրինական միգրացիայի կազմակերպում** ասելով՝ հարկ է հասկանալ օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի Հայաստանի Հանրապետություն մուտքին, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելուն կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցմանը (տեղափոխմանը), ինչպես նաև անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքին, օտարերկրյա պետություն մուտքին կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելուն ուղղված գործողություններով **ցանկացած եղանակով նպաստելը, դա ապահովելը, դրա համար պայմաններ ստեղծելը**: Այն կարող է իրականացվել, մասնավորապես, օրենսդրությամբ սահմանված կարգը շրջանցելով՝ Հայաստանի Հանրապետություն կամ օտարերկրյա պետություն մուտք կամ Հայաստանի Հանրապետությունից ելք գործելու կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տեղափոխելու եղանակներ մշակելով և դրանք կենսագործելով, Հայաստանի Հանրապետության կամ օտարերկրյա պետություն տարածքում ապօրինի գտնվելու պայմաններ ստեղծելով (օրինակ՝ բնակարան վարձելով, կացարան տրամադրելով չգրանցված աշխատատեղով ապահովելով), կեղծ փաստաթղթեր պատվիրելով և դրանք անօրինական միգրանտին և նրա ընտանիքի անդամներին տրամադրելով, ուսումնական կամ աշխատանքային միգրացիային նպաստելու վերաբերյալ կեղծ տեղեկություններ հրապարակելով և «հաճախորդների» (հավանական միգրանտների) խմբեր ձևավորելով, սահմանապահ ծառայություն իրականացնողների և մաքսավորների հետ հանցավոր համաձայնություն կայացնելով և այլն:

Միևնույն ժամանակ, օտարերկրացիների կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում առանց վավերական արտոնագրի կամ կացության կարգավիճակի կամ անվավեր փաստաթղթերով բնակվելը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցիկ երթևեկության կարգը խախտելը պատասխանատվություն են առաջացնում Հայաստանի Հանրապետության վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի (ՀՀ ՎԻՎՕ-ի) հոդված 201-ի 1-ին մասով: Իսկ ՀՀ ՎԻՎՕ-ի հոդված 200-ի դրույթներին համապատասխան՝ վարչական պատասխանատվության է ենթակա սահմանային շերտ մուտք գործելու կամ այնտեղ գտնվելու, ինչպես նաև բնակվելու կանոնները խախտելը:

Այսպիսով, անօրինական միգրացիայի կազմակերպումը կարելի է բնութագրել նաև որպես գործընթաց, որն արտահայտվում է համապատասխան անձի կամ անձանց խմբի որոշակի գործողությունների և ինտելեկտուալ գործունեության մեջ՝ ուղղված օտարերկրյա քաղաքացու կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն, Հայաստանի Հանրապետությունում նրա գտնվելը կամ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցումը (տեղափոխումը) կամ անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից ելքը, օտարերկրյա պետություն մուտքը կամ օտարերկրյա պետությունում գտնվելը պլանավորելուն, ապահովելուն և իրականացնելուն²:

Միևնույն ժամանակ, ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ի դրույթներին համապատասխան, անօրինական միգրացիայի կազմակերպումն օբյեկտիվ կողմից, ինչպես արդեն նշվել է, բնութագրվում է ոչ միայն մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման

¹ Անօրինական միգրացիայի կազմակերպման և պետական սահմանն ապօրինի հատելու հանցակազմերի սահմանազատման հիմնախնդիրներին անդրադարձ է կատարված մեր այլ աշխատանքում:

² Տե՛ս՝ **Фоменко, Д.Д.** К вопросу об объекте и объективной стороне организации незаконной миграции, էջ 141:

համար օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով, այլև մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով:

Կեղծ փաստաթղթի էությունը բացահայտելու համար նախ և առաջ անհրաժեշտ է անդրադառնալ փաստաթղթի հասկացությանը: Մասնավորապես, լայն իմաստով այն հասկացվում է որպես՝ որևէ բանի հաստատումը, վավերացումը, ապացույցը հանդիսացող կամ որևէ իրավունք արտոնող պաշտոնական գրություն, թուղթ¹:

Քրեաիրավական իմաստով տվյալ հասկացության առավել նեղ սահմանում է պարունակում ՀՀ քրեական օրենսգիրքը, որի հոդված 3-ի 1-ին մասի 27-րդ կետի համաձայն՝ **փաստաթուղթը** իրավաբանական նշանակություն ունեցող տեղեկություն պարունակող *նյութական կամ էլեկտրոնային* կրիչն է:

Մասնագիտական գրականության մեջ փաստաթղթերը, ըստ դրանք կազմող և տրամադրող սուբյեկտների, ընդունված է բաժանել երկու տեսակի՝ 1) պաշտոնական (պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց կազմակերպությունների կամ պաշտոնատար անձանց կողմից տրվող) և 2) մասնավոր (ոչ պաշտոնական)²: Մինչդեռ ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ի բովանդակությունից հետևում է, որ անօրինական միգրացիայի կազմակերպման պարագայում այդ առումով հարկ է հասկանալ ցանկացած փաստաթուղթ՝ անկախ այն կազմողից, հաստատողից կամ տրամադրողից: Այսինքն, անօրինական միգրացիա կազմակերպելու քննարկվող եղանակն առկա կլինի ինչպես, օրինակ, կեղծ անձնագիր կամ մուտքի արտոնագիր, այնպես էլ մասնավոր կազմակերպությունում աշխատելու, դրա հետ կապված աշխատավարձի չափի վերաբերյալ կեղծ տեղեկանք կամ ֆիզիկական անձից բնակտարածքի վարձակալության կեղծ պայմանագիր ներկայացնելով և այլն:

Ինչ վերաբերում է ներկայացվող փաստաթղթի **կեղծ** լինելուն, ապա, որպես այդպիսին, պետք է հասկանալ իրավաբանական նշանակություն ունեցող տեղեկություն պարունակող նյութական կամ էլեկտրոնային այն կրիչները, որոնցում առկա տեղեկատվությունը խեղաթյուրված է, չի համապատասխանում իրականությանը: Ընդ որում, նման դեպքերում հանցավորի արարքը պարունակում է նաև ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 457-ով նախատեսված հանցագործության (փաստաթղթեր, դրոշմներ, կնիքներ, ձևաթղթեր կեղծելու կամ կեղծ փաստաթղթեր, դրոշմներ, կնիքներ, ձևաթղթեր իրացնելու, պատրաստելու կամ օգտագործելու) հատկանիշներ:

Հարկ է նշել, սակայն, որ հանցագործությունների համակցությունը տվյալ պարագայում բացակայում է: Բանն այն է, որ կեղծ փաստաթուղթ պատրաստելը, իրացնելը կամ օգտագործելը տվյալ դեպքում կեղծ փաստաթուղթ ներկայացնելով անօրինական միգրացիա կազմակերպելու եղանակներ են (դրա բաղկացուցիչ մաս): Այդ առումով ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 52-ի 6-րդ մասը սահմանում է. «Եթե հանցակազմի բաղկացուցիչ մաս է այլ հանցանքի կատարումը, ապա դրա համար անձն առանձին ենթարկվում է քրեական պատասխանատվության միայն այն դեպքում, երբ այդ հանցագործության համար սույն օրենսգրքով հավասար կամ ավելի խիստ պատիժ է նախատեսված, քան այն հանցակազմի համար, որի բաղկացուցիչ մասն է տվյալ հանցանքը»: Մինչդեռ հոդվածներ 457-ով և 470-ով նախատեսված

¹ Տե՛ս՝ Արդի հայերենի բացատրական բառարան / *Էրուարդ Բագրատի Սղայան*: Երևան, «Հայաստան» Հրատարակչություն, 1976: Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան: Երևան, «Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների Ակադեմիայի Հրատարակչություն», 1969: Հայոց լեզվի հոմանիշների բացատրական բառարան / *Աշոտ Սուրադի Սուքիասյան*: Երևան, «Երևանի Պետական Համալսարան», 2009:

² Տե՛ս, օրինակ՝ Պետական ծառայության դեմ ուղղված պաշտոնական հանցագործությունների որակման և քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Գիտագործնական մեկնաբանություններ: Եր.: «Տիգրան Մեծ», 2015, էջեր 92-93:

սանկցիաների համադրական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ անօրինական միգրացիա կազմակերպելն ավելի խիստ է պատժվում, քան փաստաթղթեր, դրոշմներ, կնիքներ, ձևաթղթեր կեղծելը կամ կեղծ փաստաթղթեր, դրոշմներ, կնիքներ, ձևաթղթեր իրացնելը, պատրաստելը կամ օգտագործելը: Ինչ վերաբերում է մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար **կեղծ տեղեկություն** ներկայացնելուն, ապա, անօրինական միգրացիա կազմակերպելու հանցակազմի իմաստով, այդ առումով պետք է հասկանալ խեղաթյուրված, իրականությանը չհամապատասխանող ցանկացած այլ տեղեկություն, որը փաստաթուղթ կամ դրա բաղկացուցիչ մաս չէ: Օրինակ՝ իբր քաղաքական հայացքներով կամ սեռական կողմնորոշմամբ պայմանավորված՝ տվյալ անձ նկատմամբ Հայաստանի Հանրապետությունում ձնշումների կամ հետապնդումների, իշխանությունների կողմից բռնաձնշումներ գործադրելու և նման այլ մտացածին հանգամանքների վերաբերյալ:

Այսպես, ՀՀ ԱԱԾ վարույթում եղած գործերից մեկով առկա փաստական տվյալներով հաստատվել է, որ բացահայտված հանցավոր խմբի անդամները մի շարք անձանց տրամադրել են նախապես մշակված տեքստեր այն մասին, թե իբր ՀՀ-ում 2018 թվականից հետո գործող իշխանությունների կողմից քաղաքական ձնշումներ են սկսվել Հայաստանի հանրապետական կուսակցության անդամների և նրանց աջակիցների նկատմամբ, որի արդյունքում չեն դիմացել հալածանքներին, հետապնդումներին և հարկադրված լքել են հայրենիքը, ինչի կապակցությամբ հրահանգավորումներ են կատարել և հորդորել քաղաքացիներին նույնությամբ չկրկնել տեքստի բովանդակությունը: Ավելին, խմբի անդամները նախապես մշակված տեքստերում հատուկ շեշտադրումներ են կատարել այն մասին, որ քաղաքական հայացքներով պայմանավորված՝ հիշյալ անձանց կյանքին ու ազատությանը վտանգ է սպառնում, նրանք կորցրել են իրենց բիզնեսը և այլ մտացածին կեղծ տեղեկություններ՝ հայցելով օտարերկրյա կառավարությանը՝ քաղաքական ապաստան տրամադրել իրենց¹:

ԵՆԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ամփոփելով անօրինական միգրացիայի կազմակերպման օբյեկտիվ հատկանիշները՝ հարկ ենք համարում առանձնացնել հետևյալ եզրակացությունները.

– ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված են հանցագործության օբյեկտիվ կողմը բնութագրող գրեթե նույնական արարքներ: Ընդ որում, բացարձակ չեն տարբերվում այդ արարքների կատարման համար նախատեսված սանկցիաները: Հետևաբար, օրենսդրական տեխնիկայի տեսանկյունից, ՀՀ քրեական օրենսգրքի քննարկվող հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված արարքներն առավել նպատակահարմար է միավորել մեկ մասում:

– Քննարկվող հանցագործության օբյեկտիվ կողմն արտահայտվում է միգրացիայի ապօրինի համապատասխան դրսևորումները կազմակերպելու մեջ: Ընդ որում, կազմակերպողն այդ գործընթացի անմիջական մասնակից չի հանդիսանում: ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով նախատեսված հանցագործության սուբյեկտը նպաստում է դրան, ապահովում այն, պայմաններ ստեղծում դրա համար՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգը խախտելով կամ կեղծ փաստաթուղթ կամ կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով:

– Անօրինական միգրացիայի կազմակերպումը հարկ է հասկանալ ավելի լայն իմաստով, քան հանցագործություն կազմակերպելն է: Ընդ որում, անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ անօրինական միգրացիան ինքնին հանցագործություն չէ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ առկա են պետական սահմանն ապօրինի հատելու հանցակազմի հատկանիշները: Ուստի, քննարկվող հանցագործության իմաստով,

¹ Տե՛ս <https://www.aravot.am/2022/07/19/1280917/>:

հարկ է խոսել ոչ թե հանցագործության կազմակերպչի՝ որպես հանցակցի, այլ անօրինական միգրացիա կազմակերպողի՝ որպես հանցանքը կատարողի մասին:

– ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 470-ով նախատեսված հանցակազմի իմաստով հարկ է հասկանալ ցանկացած փաստաթուղթ՝ անկախ այն կազմողից, հաստատողից կամ տրամադրողից: Իսկ ներկայացվող փաստաթղթի կեղծ լինելու առումով պետք է հասկանալ իրավաբանական նշանակություն ունեցող տեղեկություն պարունակող նյութական կամ էլեկտրոնային այն կրիչները, որոնցում առկա տեղեկատվությունը խեղաթյուրված է, չի համապատասխանում իրականությանը:

– Կեղծ փաստաթուղթ ներկայացնելով անօրինական միգրացիա կազմակերպելու դեպքերում հանցավորի արարքը պարունակում է նաև ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 457-ով նախատեսված հանցագործության հատկանիշներ: Հանցագործությունների համակցությունը, սակայն, տվյալ պարագայում բացակայում է, քանզի անօրինական միգրացիայի կազմակերպումն ավելի խիստ է պատժվում, քան փաստաթղթեր, դրոշմներ, կնիքներ, ձևաթղթեր կեղծելը կամ կեղծ փաստաթղթեր, դրոշմներ, կնիքներ, ձևաթղթեր իրացնելը, պատրաստելը կամ օգտագործելը:

– Մուտքի, ելքի, գտնվելու կամ տարանցման պատշաճ թույլտվություն ստանալու համար կեղծ տեղեկություն ներկայացնելով անօրինական միգրացիա կազմակերպելու պարագայում պետք է հասկանալ խեղաթյուրված, իրականությանը չհամապատասխանող ցանկացած այլ տեղեկություն, որը փաստաթուղթ կամ դրա բաղկացուցիչ մասն է:

О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИХ ОБЪЕКТИВНУЮ СТОРОНУ ОРГАНИЗАЦИИ НЕЗАКОННОЙ МИГРАЦИИ

Нарек Арутюнян

*Следователь 1-го следственного отдела административных районов
Кентрон и Норк-Мараш следственного управления города Еревана
Следственного комитета РА, советник 3-го класса
narek.har.v@gmail.com
ORCID - 0009-0002-6126-6673*

Статья посвящена изучению некоторых особенностей, которые характеризуют соответствующие признаки объективной стороны организации незаконной миграции, а именно – преступления, предусмотренного статьей 470-ой действующего (нового) Уголовного кодекса Республики Армения.

В данной связи в ней рассмотрены актуальные вопросы, связанные с порядком проникновения (въезда) на территорию Республики Армения, перемещения или проживания на ней, а равно, транзита через Республику Армения или выезда за ее пределы. В данном контексте, в частности, автором проанализированы возможные, а также наиболее распространенные нарушения действующего законодательства Республики Армения, имеющие важное значение для уголовно-правовой квалификации исследуемого преступного деяния.

В результате проведенного исследования автором настоящей статьи обосновывается, что объективная сторона рассматриваемого преступного деяния проявляется именно **в организации** соответствующих общественно опасных и противоправных действий. В данной связи, в частности, подчеркивается, что

организатор не является непосредственным участником незаконной миграции (точнее – незаконным мигрантом). А именно, отмечается, что субъект преступления, предусмотренного статьей 470 Уголовного кодекса Республики Армения, способствует этому процессу, обеспечивает его, создавая необходимые условия для осуществления последнего.

Ключевые слова: *уголовный кодекс, объективные признаки преступления, объективная сторона преступления, квалификация преступлений, миграция, незаконная миграция, организация незаконной миграции.*

ABOUT SOME FEATURES CHARACTERIZING THE OBJECTIVE SIDE OF THE ORGANIZATION OF ILLEGAL MIGRATION

Narek Harutyunyan

*Investigator of the 1st Investigation Division of Kentron and Nork-Marash
Administrative Districts of the Investigation Department of Yerevan
City of the RA Investigative Committee, 3-rd Class Counselor
narek.har.v@gmail.com
ORCID - 0009-0002-6126-6673*

The objective side of the organization of illegal migration – the crime provided for in the Article 470 of the New Criminal Code of the Republic of Armenia, is the subject of this scientific article.

In particular, issues related to the procedure for entry into the territory of the Republic of Armenia, movement or residence on it, as well as transit through Armenia or leaving it were considered. In this regard, the possible, as well as the most common violations of the current legislation of the Republic of Armenia are analyzed.

As a result of the study, it is substantiated that the objective side of the discussed crime is manifested **in the organization** of the corresponding illegal actions. In this regard, it is emphasized that the organizer is not a direct participant in illegal migration. The subject of the crime of the crime provided for in the Article 470 of the Criminal Code of the Republic of Armenia, contributes to this process, ensures it, creating the necessary conditions.

Key words: *criminal code, objective features of a crime, objective side of a crime, qualification of crimes, migration, illegal migration, organization of illegal migration.*